

Jóannes Eidesgaard, landsstýrismaður á tannheilsudegi:

Vit mugu hava eina almenna sjúkratrygging

-Tíðin er komin, at vit taka sjúkrakassarnar av og seta á stovn eina almenna sjúkratrygging. Hetta merkir, at allir føroyingar uttan mun til inntøku hava sama rætt til stuðul til lækna- og tannlæknaviðgerð - og at skipanin verður fíggað yvir skattin.

M.a. hetta segði Jóannes Eidesgaard, landsstýrismaður á tannheilsudegnum leygardagin. Hann helt tað vera eitt sindur øvugt at leggja alla orku í árinu frá 0-16 ár, og síðani sleppa einum stórum parti upp á fjall aftaná.

Landsstýrismaðurin vísti í sínum innleggi á vandan við, at heilsustøðið fellir, tí fólk, sum eru C-limir í sjúkrakassunum hava ikki ráð til viðgerð, tí tey tá sjálvi bera allan kostnaðin. Vit prenta røðu hansara

Gott fundarfólk.

Í hesum arbeiðsloysistíð-um er tað ikki so lítið at undrast yvir, at høvuðspersónarnir á hesum fundi, tannlæknar og tannrøktarstarvsfólk, sum sítt yvirorðnaða mál fyri arbeiðssetningi hava at gera seg sjálvan arbeiðsleys.

Men, sum viðurskiptini eru við okkara arbeiðsloysisskipan ber til at siga, at hetta mál hjá hesum starvsfólki um tannlæknar og tannrøktarstarvsfólk er langt burturi. Men út frá einum heilsuligum sjónarmiði eigur at verða sagt, at hetta mál tíverri liggur enn langt burturi, hóast vit seinastu 35 árinu eru komin ótrúliga nógv nærri málin-

um.

24. jan. í ár vóru trý umboð fyri Føroya Tannlæknafe- lag á fundi við meg til umrøðu av einum møguleikum tannheilsudegi í ár. Semja varð á hesum fundi um, at vit í Føroyum skuldu halda okkara tannheilsudag leygardagin 9. apríl, sum er í dag. Somuleiðis áttóku hesi umboð fyri Tannlæknafe- lagði at fyrireika dagin, og vil eg her nýta høvið at takka tykkum fyri hetta.

11. juli 1958 kunnger tá- sitandi lögmaður, Kristjan Djurhuus, lögtingslóg um tannlæknafe- lagin. Henda lóg heimilar landsstýrinum at skipa fyri, at tannlækni verður settur í hvørjari kommunulæknaeild.

Landsstýrið skal virka fyri semju millum kommunu og tannlæknafe- lagin um samsýning. Men tað týðningarmesta í hesi lóg er uttan iva, at heimilað verður landsstýrinum saman við fíggjarnevndini at jálta upp til 50% í stuðli til stovnan av tannlæknafe- laginum.

Henda lóg frá 1958 verður við aðrari lögtingslóg frá 25. oktober 1983 sett úr gildi. Hetta tí at lögtingið 18. mai sama ár samtykkir at seta donsku lógina um barnatannrøkt frá 1971 í gildi í Føroyum.

Øll kenna vit søgur og frá- sagnir frá fyrr av, um ta sváru neyð, fólk komu í, orsakað av tannpinu. Onkrar av hesum søgum eru meira skemtiligar, men høvuðs- parturin undirstríkar tann álvarsama partin.

Læknin Mannicus skriv-

ar í 1824, at føroyingar eru vælbygdir við ljósum hári, bláum eygum og vörum, hvítum tonnum. Hann leggur afturat, at teir sjáldan hava hol í tonnum.

60 ár seinni, t.v.s. í 1884, sigur ein annar, at tenninar á føroyingum ofta eru nógv slitnar, men at slitið er hosi- sontalt. Hetta slit verður sagt vera orsakað av at teir ótu harðan mat, t.v.s. turran mat.

Fyri seinna heimsbar- daga vita vit, at onkrar kommunur jálta pening til tess at bota um tenninar hjá skúlabørnum, men fyrst eftir áðurnevndu lögtingslóg- inu frá 1958 kunnu vit siga, at gongd kemur á barna- tannrøktina, tó at byrjanin er heldur varislig.

Við øðrum orðum ber til at siga, at føroyingar innan hetta økið koma uml. 50 ár seinni í gongd enn danir. Hetta er sjálvsagt týðning- armikið at minnst til, tá ið samanberingar verða gjord- ar.

Sum áður sagt, kemur danska lógin frá 1971 um barnatannrøkt í gildi í 1983.

Lógargrundarlagið í dag er sum flest øllum kunnugt »anordning nr. 454 af 7. juli 1986 om ikrafttræden på Færøerne af lov om børnetandpleje og »bekendtgørelse nr. 464 af 4. juli 1986 om børnetandpleje på Færøerne«.

Av økendum orsökum tykist tað tó soleiðis, at landsstýrið ikki hevur ar- beitt viðari sambært lög- tingssamtyktini. Donsku

lógirnar eru settar í gildi, og føroyska lögtingslógin er tikin av, men so sæst ikki nógv annað at hava verið gjørt. Kanska er tað hópis- leyst nú at grunda yvir, hví so er, men ein møguleiki er at lógin leggur initiativ við viðvíkjandi barnatanna- røktarskipanini til komm- unurnar. Tí er hugsandi, at kommunurnar ikki í nóg stóran mun hava verið kunnaðar um hesi viður- skifti, og tess vegna hevur gamla skipanin meir og minni koyrt víðari.

Sambært grein 1 í lógini frá 1986 skal kommunan tryggja øllum børnum í skúlasjúkugum aldri kostnaðarfria fyrirbyggjandi og viðgerandi tannrøkt. Hetta er ein skylda mótgævis- øllum skúlabørnum, sum hava fastan bústað í komm- ununi. Henda lóg tryggjar sostatt bert børnum í aldr- inum 7-14 ár, hóast praksis tibeitur hevur verið ein ann- ar.

Tannlæknafe- lagin hevur fleiri ferðir vent sær til landsstýrið við ynski um, at okkara lógargrundarlag verður ajourført við eitt nú tað danska, sum í dag tryggjar øllum børnum undir 18 ár ókeypis tannrøkt.

Síðan oktober 1990 hevur landsstýrið givið 12 kommunum undantaks- loyvi sambært paragr. 2, stk. 1, soleiðis at kommunan røkir skyldur sínar sambært lógini við at samstarva við privat praktiserandi tann- læknar. Sáttmálarnir eru góðkendir av landsstýrin- um.

Í hinum kommununum eru kommunalar barnatann- læknastovur, og er sjálvsagt ætlanin upp á longri sikt, at allar kommunur fáa antin sjálvstøðuga ella felags kommunala barnatann- læknastovur.

Undirstríkast skal í hesum sambandi, at landsstýrið so seint sum í ár hevur noktað kommunu at lagt um frá kommunalari til privata skipan. Persónliga meti eg tað av týðningi, at hildið verður fast við hesa praksis.

Hetta var fyri tað mesta afturlitandi, hvørji eru so málini? Og her kemur so smábarnatannrøktin inn í myndina. Persónliga eri eg ikki í iva um, at sjálvandi skulu øll børn í Føroyum undir 16 ár hava ókeypis tannrøkt - og sjálvandi skal hetta vera ein almenn uppgáva, t.v.s. í hesum før- inum kommunal.

Samanbera vit við eitt nú aðrar partar av heilsuøkin- um, so er neyvan nakar her á fundinum í iva um, at tað er rætt, at vit bera barnakonu- kanningar, smábarnakann- ingar og ymiskar vaccina- tionir. Her fyri stuttum hev- ur landsstýrið samtykt at søkja fíggjarnevndina um eykajáttan fyri at seta á stovn eina Hib-koppseting í Føroyum, eins og hon er í okkara grannalöndum.

Og tað er sjálvsagt rætt, at so er.

Taka vit almannaøkið, so eru vit flest øll samd um, at

Jóannes Eidesgaard, landsstýrismaður: -Eg havi einki ímóti sjúkra- kassunum sum so, men skipanin í dag fremur ein stættarmun, sum vit Norðurlond ikki vilja kennast við. Tí má henda skipan broyast

tað er ein almenn uppgáva, at børn frá 6 mánaðar aldri og til skúlaaldur fáa ansing- artilboð, og at hetta sjálv- sagt er ein almenn uppgáva, hóast foreldur her gjalda ein sjálvstøðugan part.

Sigast skal tó til rós fyri okkara tannlæknar, at teir allir brenna fyri, at lógin skal fevna um øll børn undir 16 ár. Men nógvir av hesum eru pionerar á økinum, og pionerar eru ofta størri idealistar enn annað og triðja ættarlið.

Sjálvagt hevur tað eisini frá landsstýrisins síðu verið lætt at verið positivur í hes- um máli, tí kostnaðurin fer ikki úr landskassanum, men úr kommunukassanum.

11. juni 1991 sendi lands- stýrið eitt uppskot um broyt- ingar í lóggevuni um barna- tannrøkt til ummælis hjá Føroya Kommunufelag og Tórshavnar býráð. Komm- unufelagið boðaði frá, at teir ikki taka undir við uppskot- inum, og Tórshavnar býráð tekur undir við uppskotin- um, treytað av at tað ikki inniber meirkostnað.

Svøðutakan Kommunufe-

Framhald á síðu 16

BRÚKTIR BILAR!

Vit hava fleiri GÓÐAR BRUKTAR BILAR av ymiskum merkjum til sølu.

SERA BÍLIGA & LAGALIGA

Ynskja tygum at sína/royndarkoyra teir, kann hetta av- talast á tlf. 18903.

v/ Afta Klein Olsen
Postboks 205
110 Tórshavn
Fax: 18703
Tlf. 18903 - 88903

Nú skal innstillast

Landskúlaráðið hevur fund fríggjadagin, og fer tá m.a. at gera nakrar innstillingar.

Tríggjar umsóknir eru komnar inn til starvið sum skúlastjóri á Stranda skúla.

Eisini eru tríggjar um-

sóknir til starvið sum varaskúlastjóri á Sjó- mansskúlanum.

Landskúlaráðið skal somuleiðis innstilla til starvið sum varaskúla- stjóri á skúlanum í Trongisvági.

randi